

Stadtentwicklung nach 1945 in Deutschland Rozwój miast w Niemczech i w Polsce

27./28. September 2018 / 27-28 września 2018

Europa-Universität Viadrina Frankfurt (Oder)
Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą

27.09.2018

Ministerstwo Infrastruktury
i Planowania Przestrzennego
Kraju Związkowego
Brandenburgia:

Międzynarodowe
Symposium:
Rozwój miast w Niemczech
i w Polsce po 1945 r.

Dokumenatcja

Stan | 14 grudnia 2018

Zleceniodawca: Ministerstwo Infrastruktury i
Planowania Przestrzennego Kraju
Związkowego Brandenburgia
Henning-von-Tresckow-Str. 2-8
14467 Potsdam

Osoba do kontaktu: Frank Segebade
Hans-Joachim Stricker
Referat 22.1
Tel. 0331 – 866 81 32
hans-joachim.stricker@
mil.brandenburg.de

Zleceniobiorca: complan Kommunalberatung GmbH
Voltaireweg 4
14469 Potsdam
fon 0331 – 20 15 10
fax 0331 – 20 15 111
info@complangmbh.de

Osoba do kontaktu: Hathumar Drost
hathumar.drost@complangmbh.de

oraz

medienlabor GmbH
Gutenbergstr. 62
14467 Potsdam

Osoba do kontaktu: Jean-Pierre Winter
fon 0331-243 62 60
j.winter@agentur-medienlabor.de

Stan: 14. grudnia 2018

Polsko-niemiecka konferencja:
Rozwój miast w Niemczech i w Polsce po
1945 r.

1	Podsumowanie	4
2	Otwarcie konferencji	6
3	Referat inauguracyjny	8
4	Forum tematyczne 1: Obraz miasta w kontekście transformacji urbanistycznej	10
5	Forum tematyczne 2: Wyzwania w rozwoju współczesnych miast	16
6	Forum tematyczne 3: Witalne Śródmieście	21
7	Program wieczorny	28
8	Wycieczki specjalistyczne	31
9	Wnioski	36

1| Podsumowanie

Polsko-niemiecka Konferencja: Rozwój miast w Niemczech i w Polsce po 1945 r.

Europejski Rok Dziedzictwa Kulturowego (ECHY) 2018 stanowił podstawę dla ustanowienia tematycznego roku Obszaru Kulturowego Brandenburgii o tytule: „Dziedziczymy. Europa w Brandenburgii – Brandenburgia w Europie”. W związku z położeniem kraju związkowego Brandenburgii na granicy z Polską, Rok Dziedzictwa Kulturowego stał się okazją dla Ministerstwa Infrastruktury i Planowania Przestrzennego do organizacji Międzynarodowego Sympozjum we Frankfurcie nad Odrą o tytule: „Rozwój miast w Niemczech i w Polsce po 1945 r.”. Wydarzenie skierowane było przede wszystkim do przedstawicieli organów lokalnych, urbanistów, ale też innych zainteresowanych instytucji publicznych leżących w Brandenburgii oraz w przygranicznych polskich województwach.

Główne założenia konferencji stanowiły przedstawienie studiów przypadku z Polski i z Niemiec, znalezienie i przedyskutowanie podobieństw oraz różnic w rozwoju polskich i niemieckich miast, a także przekazanie istoty tej dyskusji jak największemu gronu zainteresowanych, co posłużyło spełnieniu założeń Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego. Ponadto celem sympozjum była popularyzacja dziedzictwa kulturowego, ale też poddanie krytycznej dyskusji jego obecnego znaczenia oraz możliwości rozwoju. W ten sposób wydarzenie stanowiło swego rodzaju nawiązanie do wyników II Kongresu Europejskiego „Europejskie Miasto i Jego Dziedzictwo” (8-9.12.2016).

Specjalistyczna, przekraczająca granice narodowe i językowe wymiana doświadczeń odbyła się w dniach 27-28 września 2018 r. Sympozjum składało się z konferencji we Frankfurcie nad Odrą oraz z wycieczek na terenie dwóch sąsiadujących regionów. Podstawę dyskusji stanowiło ostatnie siedemdziesięciolecie, które w polskich i niemieckich miastach upłynęło pod znakiem odbudowy oraz przekształceń tkani miejskiej. Poprzez zaprezentowane przykłady z większych i z mniejszych miejscowości leżących po obu stronach Odry i Nysy, omówione zostały aktualne wyzwania rozwoju na szczeblu komunalnym. Podczas drugiego dnia zagadnienia zostały dodatkowo pogłębione w formie wycieczek specjalistycznych.

Dalsze informacje znajdą Państwo pod niniejszym linkiem:
<https://mil.brandenburg.de/cms/detail.php/bb1.c.114069.de>

2| Otwarcie konferencji

KATHRIN SCHNEIDER

Minister Infrastruktury i Planowania Przestrzennego
Brandenburgii

Minister Kathrin Schneider szczególną uwagę poświęciła wartości wymiany doświadczeń oraz poglądów pomiędzy Polską a Niemcami, zwłaszcza wśród specjalistów w dziedzinie planowania przestrzennego. W dyskusji nad dziedzictwem kulturowym niezwykle pomocne jest spojrzenie w przeszłość, gdyż „przyszłość potrzebuje przeszłości”. W szczególności odnosi się to do aktualnych wyzwań związanych z rozwojem miast. Pomimo różnic w uwarunkowaniach rozwoju, możemy się od siebie nie tylko wiele nauczyć, ale też pracować nad wspólnymi projektami. We wspomnianym spojrzeniu w przeszłość nie można pominąć ciemnych kart historii, jednocześnie należy jednak ocenić realne możliwości rozwoju w okresie 70-lecia powojennego. Przekształcenia strukturalne, które nastąpiły po 1945 r. są niezwykle ważne, również w dziedzinie urbanistyki. Od 1990 r., dzięki utworzeniu wspólnych organów, udaje się „budować mosty” w sensie materialnym, ale też metaforycznym – poprzez realizację na terenie obszarów metropolitalnych wspólnych projektów, które dotyczą tak podstawowych kwestii jak mobilność, cyfryzacja czy zmiany demograficzne.

ALICJA MAKARSKA

Członek Zarządu Województwa Lubuskiego

Członek Zarządu Województwa Lubuskiego – Alicja Makarska – wskazała na minione dwadzieścia lat efektywnej współpracy województwa lubuskiego z krajem związkowym Brandenburgii, jednocześnie podkreślając wysoką wartość uzyskanych w ramach tej współpracy wyników. Pani Makarska przedstawiła polsko-niemieckie działania w kontekście Strategii Rozwoju Województwa, a także przybliżyła uczestnikom konferencji główne dokumenty, które opracowano oraz uchwalono, jako ramową podstawę strategii rozwoju miast i gmin.

3 | Referat inauguracyjny

Historia oraz rozwój miast po wschodniej i zachodniej stronie Odry od 1945 r.

PROF. DR HARALD KEGLER
Uniwersytet Kassel, Centrum Historii
Urbanistyki

Urbanista oraz Profesor Historii Urbanistyki i Zrównoważonego Planowania Przestrzennego – prof. dr Harald Kegler – przedstawił uczestnikom konferencji przykłady wybranych miast koncentrując się na ich lokalizacji oraz przebiegu procesów planistycznych po 1945 r.

Referent poświęcił szczególną uwagę kwestii różnorodnych koncepcji odbudowy miast, powstałych w latach 50-tych we wschodnich i w zachodnich Niemczech oraz podejścia do tematu rekonstrukcji w polskich miastach.

W zachodnich Niemczech proces odbudowy przebiegał pod znakiem wówczas nowatorskich rozwiązań. W zniszczonych śródmieściach nie odtwarzano historycznej zabudowy, rozwijano za to nowoczesne, przyjazne samochodom ośrodki miejskie. Silna krytyka tego typu modernistycznej urbanistyki pojawiła się dopiero w latach 60-tych i 70-tych ubiegłego stulecia.

We wschodnich Niemczech odbudowa służyła poszukiwaniu „narodowych tradycji” naznaczonych sowieckimi wpływami. Oznacza to, iż we wschodnioniemieckich, ale też w polskich miastach, nowopowstałe budowle cechował architektoniczny modernizm, którego monotonna realizacja wielokrotnie prowadziła do sprzeczności z wyobrażeniami społeczeństwa. Jednakże również ta epoka odbudowy, czyli okres lat 60-tych, pozostawiła po sobie kilka architektonicznych unikatów (np. Pałac Kultury w Dreźnie czy ul. Marszałkowska w Warszawie).

Wierna oryginałowi rekonstrukcja polskich miast uznawana była w środowisku specjalistycznym jako godny naśladowania wzór. W ten sposób historyczna struktura miejska pozostała czytelna. Odbudowa Śródmieścia Warszawy wpisana została na listę światowego dziedzictwa kulturowego.

Kegler opisuje czas do 1975 r. jako „fazę-PRO” (według W. Schmidta), którą cechuje dążenie do progresu, produktywności i dobrobytu. Wraz z Europejskim Rokiem Ochrony Zabytków 1975 (Przyszłość dla naszej przeszłości) w całej Europie zmienił się proces myślenia w dziedzinie planowania przestrzennego. Rozważania dotyczące podstaw europejskiego miasta doprowadziły do urbanistycznej wizji zrównoważonego rozwoju w zachodniej i wschodniej Europie. Od 1975 r. nastąpiła tzw. „re“-faza, w której koncentrowano się przede wszystkim na kwestiach dotyczących rekonstrukcji, rewitalizacji oraz urbanistycznego renesansu.

Koniec lat 80-tych był początkiem fazy postmodernistycznej architektury, zarówno na wschodzie, jak i na zachodzie. Właśnie w tym czasie odbudowano dzielnicę Nikolaiviertel (wschód) czy też zrealizowano projekty odnowy miasta, przykładowo dzielnicy Kreuzberg w Berlinie (zachód). Nowym impulsem do działań była Międzynarodowa Wystawa Budowlana zorganizowana w Berlinie w 1987 r.

Ponadto, pod koniec lat 80-tych w niemieckich i w polskich miastach konieczne było zastosowanie nowych rozwiązań w kwestii postindustrialnych obiektów. Od tego czasu regiony przemysłowe w zachodnich Niemczech (Zagłębie Ruhry), we wschodnich Niemczech (Lausitz) oraz w Polsce (Śląsk) nieustannie zmagają się z wyzwaniami związanymi z transformacją i przemianami strukturalnymi obszarów górniczych, które trwają od lat 90-tych aż do dnia dzisiejszego.

Od czasu politycznych przemian, upadku muru berlińskiego i żelaznej kurtyny, w centrum rozważań i działań planistycznych stoi dalsze postępowanie z budowlanym dziedzictwem z czasów dyktatury do roku 1989 oraz z czasów neoliberalizmu od roku 1990. Wyzwania te łączą się z głównymi aspektami współczesnego rozwoju jak metropolizacja, suburbanizacja oraz zmiany klimatyczne.

4| Forum tematyczne 1: Obraz miasta w kontekście transformacji urbanistycznej

4.1 Wykład

Własne drogi? Konserwacja zabytków w kontekście miasta DDR / wschodnich Niemiec oraz Polski

FRANZISKA KLEMSTEIN

Uniwersytet Techniczny Berlin,
Instytut Sztuki i Historii Urbanistyki

Doktorantka Uniwersytetu Technicznego w Berlinie – Franziska Klemstein – w swoich rozważaniach nad rozwojem miast w ostatnim siedemdziesięcioleciu, skupiła się przede wszystkim na bezpośrednim okresie powojennym w DDR i w Polsce, przy czym jako główny punkt dyskusji obrała lata 50-te. Następnie referentka pod lupę wzięła sytuację w miastach po 1990 r.

Kwestię odbudowy polskich miast dyskutowano przede wszystkim z perspektywy ogółu społeczeństwa. Planowaniu towarzyszyły ogromne emocje, a finansowe możliwości stanowiły jedynie aspekt poboczny. Odbudowa stanowiła swego rodzaju demonstrację przeciwko wojnie, nacjonalizmowi, ale też pokaz oporu i nowego początku. W efekcie doprowadziło to w wielu miejscach w Polsce nie tylko do odbudowy zniszczonych budynków, instalacji czy struktur urbanistycznych, ale też do odbudowy/przebudowy miasta socjalistycznego. Z jednej strony położono ogromny nacisk na przywrócenie historycznych śródmieści oraz średniowiecznych układów urbanistycznych, z drugiej skupiono się na zaspokojeniu aktualnych potrzeb oraz uwzględnieniu nowych warunków społecznych. Pani Klemstein zaprezentowała, jako dwa przeciwstawne przykłady, odbudowę historycznego centrum Warszawy oraz przekształcenie miasta robotniczego - Nowa Huta – w ośrodek o socjalistycznej zabudowie.

W DDR wynikiem polityczno-ideologicznych dysput dotyczących rozwoju urbanistyki oraz metodyki postępowania z budowlanym dziedzictwem okresu powojennego są, m.in. następujące pozycje: „16 podstaw urbanistyki” (1950) oraz „Rozporządzenie dotyczące

zachowania oraz opieki nad zabytkami (Ochrona zabytków)” 1952. Początkowo z powodu wielu wzajemnych uprzedzeń, bliższe poznanie sposobu pracy oraz specjalistyczna wymiana doświadczeń z polskimi urbanistami nie była możliwa. Polska widziała się wraz z krajami dawnego Związku Radzieckiego jako państwo panoszące się przeciwko niebezpieczeństwu ze strony niemieckiej. Również w DDR, w związku z wypędzeniem oraz ucieczką Niemców zamieszkujących polskie tereny, panowało wiele negatywnych stereotypów odnośnie Polski. Odrzańska granica dodatkowo wzmocniała wzajemną niechęć. Mimo to, dynamiczny i efektowny proces odbudowy Polski szybko stał się przykładem dla miast DDR-u. Chociaż stan zabytków po zakończeniu wojny w Polsce i we wschodnich Niemczech wyglądał podobnie, rozwój instytucjonalny/państwowy w dziedzinie ochrony zabytków po stronie polskiej został relatywnie szybko zrealizowany. W DDR podjęto próby budowy podobnych struktur oraz kompetencji.

Wymiana wiedzy pomiędzy dwoma sąsiadującymi Państwami nie zakończyła się tylko na teoretycznych porównaniach. Poprzez podróże studyjne oraz nawiązanie kontaktów pomiędzy specjalistami utworzyła się sieć powiązań służąca partnerskiej wymianie doświadczeń. W ramach Konferencji w Erfurcie (1956) udokumentowano współpracę polskich, czeskosłowackich oraz wschodnioniemieckich kolegów. Konferencja służyła rozpoznaniu metodologicznych błędów/problemów, dyskusji nad nowymi metodami badań naukowych czy też nad kwestiami dotyczącymi odbudowy. Do jednych z następstw konferencji należy wspólna krytyczna dysputa nad erą stalinowską. W dużej mierze ze względu na warunki ekonomiczne, struktura miast krajów bloku wschodniego zdominowana została przez formy mieszane, składające się z historycznej substancji oraz zabudowy modernistycznej.

Po 1990 r. zmieniono terytorialny podział zadań w Polsce, co początkowo negatywnie wpłynęło na zrównoważone planowanie przestrzenne. Po upadku systemu komunistycznego w polskich miastach brakowało konkretnych wytycznych odnośnie rozwiązań planistycznych czy też nadrzędnej koncepcji urbanistycznej. Dzielnice dawnego DDR-u nie musiały tworzyć nowych struktur, mimo iż ujednoczenie funkcjonujących regionalnych systemów z systemem ogólnokrajowym z pewnością przysparzało niemałych problemów oraz licznych konfliktów. Dla Berlina podstawowe wytyczne kształtowania przestrzeni stanowił jednoczesny wzrost dwumiejski oraz status stolicy państwa. Dla licznych miast oraz regionów nowy rozdział w dziedzinie urbanistyki rozpoczął się

wraz "Przebudową miast wschodnich", która miała na celu przede wszystkim rewitalizację.

Mimo wszystko istnieje wiele cech wspólnych obu państw, które widoczne są w szczególności w planach stolic, a które wynikają głównie z warunków gospodarczych: inwestorzy, przestrzeń mieszkaniowa, turystyka, międzynarodowa porównywalność. I tak rodzi się pytanie czy powinno dopasować się działania urbanistyczne do finansowych możliwości czy też planistyczne koncepcje oraz pomysły powinny stworzyć warunki do rozwoju gospodarczego oraz do powstania tętniącego życiem miasta o wysokiej jakości usług społecznych? Do osiągnięcia tego celu niezbędne są z pewnością odwaga, wizja oraz więcej wspólnych ścieżek współpracy.

4.2 Przykład praktyczny: Frankfurt nad Odrą

Dwumiastrze nad rzeką, różnorodny rozwój miast po obu stronach Odry

JÖRG GLEISENSTEIN

Kierownik Referatu Rozwoju Miast,
Budownictwa i Środowiska

Po krótkim wstępie dotyczącym historii miasta, referent działu budownictwa przedstawił obraz dwumiastrza Frankfurt nad Odrą-Słubice „Wspólnie Kształtować Europę”:

- Centrum polsko-niemieckiego Regionu Odry;
- Regionalne Centrum Wzrostu Gospodarczego wraz ze zorientowanymi na nowoczesne technologie przedsiębiorstwami;
- Miasto edukacji i kultury w skali międzynarodowej gwarantujące jego mieszkańcom wysoką jakość życia.

Liczba mieszkańców dwumiastrza pozostaje od kilku lat stabilna i utrzymuje się na poziomie ok. 58 000 mieszkańców we Frankfurcie nad Odrą i 22 000 mieszkańców w Słubicach. Koncepcja Zintegrowanego Rozwoju (INSEK) jest systematycznie aktualizowana. Od 2003 r. w ramach przebudowy miasta Frankfurt odbudowano oraz zrewaloryzowano ok. 10 000 mieszkań.

Wspólne planowanie na poziomie komunalnym wpisuje się w Słubicko-Frankfurcki Plan Działania 2014-2020, którego treść

zostanie zaktualizowana i obejmować będzie okres do 2030 r. Plan ten zawiera trzy strategiczne cele (model) i 46 konkretnych działań służących wzmocnieniu współpracy transgranicznej, np. w dziedzinach: planowania przestrzennego, usług użyteczności publicznej, koncepcji komunikacji miejskiej, ochrony przed katastrofami, ofert edukacyjnej, kulturowej i sportowej, marketingu gospodarczego, kształcenia zawodowego oraz zwiększenia zatrudnienia.

4.3 Przykład praktyczny: Gorzów Wielkopolski

Wczoraj i dziś – Gorzów Wielkopolski – Landsberg an der Warthe

JACEK SZYMANKIEWICZ
Zastępca Prezydenta Miasta

Położone w bezpośrednim sąsiedztwie Brandenburgii miasto – Gorzów Wielkopolski – liczy ok. 124 000 mieszkańców. Po krótkim wprowadzeniu dotyczącym historycznych uwarunkowań rozwoju, referent przedstawił ogólny obraz miasta oraz jego geograficznego położenia. Następnie, w celu prezentacji najważniejszych obszarów Gorzowa oraz ich zmian po 1945 r., zaprezentowano i porównano aktualne i historyczne zdjęcia miasta. Kolejny punkt wystąpienia stanowiło przestrzenne zobrazowanie

historii urbanistycznej Gorzowa. Zniszczenia wojenne objęły zdecydowaną większość typowej zabudowy mieszkaniowej śródmieścia. Przy odbudowie miasta nie zachowano dawnej struktury urbanistycznej, a dzisiejszy Gorzów zdominowany jest przez architekturę modernistyczną, której dalsze kształtowanie stanowi znaczącą kwestię rozwoju. Aktualne działania miasta opierają się na wprowadzeniu ułatwień komunikacyjnych oraz ożywieniu obszaru nadrzecznego poprzez organizację licznych wydarzeń kulturalnych. Ponadto ważnym aspektem jest przestrzenne rozrastanie się miasta. Do granic Gorzowa włączono nowe obszary, które w dużym stopniu charakteryzuje zabudowa jednorodzinna. Prognozy rozwoju demograficznego miasta do 2050 r., wskazują na znaczący spadek liczby mieszkańców. Stąd

ciągły przyrost liczby mieszkań może okazać się w przyszłości kwestią problematyczną.

4.4 Dyskusja

Podczas dyskusji ponownie poruszono temat różnych okoliczności rozwoju miast po polskiej oraz po niemieckiej stronie. Przykładowo, w polskim mieście Gorzów Wielkopolski po zakończeniu drugiej wojny światowej nie przeprowadzono odbudowy staromiejskich struktur urbanistycznych, co związane było m.in. z uwarunkowaniami historycznymi. Wraz ze wzmocnieniem integracji europejskiej, a co za tym idzie rozwojem programów (Lipsk-Charta) oraz możliwości pozyskania dofinansowania, zaobserwować można zmiany w zakresie, np. rewaloryzacji centrów miast czy też rewitalizacji kompleksów mieszkaniowych. W porównaniu z bardzo intensywną współpracą w dziedzinie ochrony zabytków, fachowa wymiana wiedzy i doświadczeń w zakresie rozwoju miast nadal wymaga rozbudowy, w szczególności w kwestiach zmian demograficznych czy sposobów sterowania procesami suburbanizacji. Z perspektywy niemieckich miast, uznanie budowli okresu socjalistycznego za wartościowe, to nowy i ważny temat. W ramach partnerstw miast i gmin można pogłębić dyskurs, który do tej pory odbywał się na innych płaszczyznach.

5| Forum tematyczne 2: Wyzwania w rozwoju współczesnych miast

5.1 Wykład

Małe miasta – kontekst miejsca a współczesne koncepcje rewitalizacji

DR HAB. INŻ. ARCH. RADOSŁAW BAREK
Politechnika Poznańska, Wydział Architektury

W związku z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, wiele samorządów terytorialnych przystąpiło do prac nad programami rewitalizacyjnymi dla swoich miast/gmin. Wspomniane programy służą nadaniu nowych funkcji oraz uatrakcyjnieniu obszarów zdegradowanych. Przedmiotem realizacji są zatem nie tylko tereny mieszkaniowe, ale również obszary przemysłowe, komunikacyjne, powojenne czy też pokopalniane. Dla licznych polskich miast częściowe dewastacje terenów oraz częsty brak środków na ich odnowę stanowią podstawowe wyzwania w dalszym rozwoju przestrzennym. Dzięki ustawie dla wielu gmin otworzyły się nowe możliwości pozyskania dofinansowania na działania rewitalizacyjne.

- Co wpływa na przestrzeń oraz jej postrzeganie?
- Jakie miejsca wymagają rewitalizacji?
- W jaki sposób miasta przeprowadzają proces rewitalizacji?

Odpowiedzi na powyższe pytania przedstawia studium przypadku trzech małych miast województwa zachodniopomorskiego: Czaplinka, Złocieńca oraz Morynia.

Przestrzeń to przede wszystkim miejsce życia ludzi, które stanowi jednocześnie obraz historii, tradycji oraz kultury regionu. Wszystkie procesy rozwoju powinny zatem służyć podniesieniu jakości życia społeczeństwa. Ponadto każdy ma prawo decydować o swojej przestrzeni życiowej oraz brać udział w jej kształtowaniu. Miasto z kolei powinno funkcjonować jako całościowy system. Do spełnienia tych warunków niezbędne są ramy, które nie zostały zapewnione podczas odbudowy polskich miast po 1945 r. Współczesne programy rewitalizacji służą poprawie harmonii, nadaniu obszarom zdegradowanym nowego znaczenia oraz zaktywizowaniu mieszkańców do wspólnych działań na rzecz poprawy jakości przestrzeni.

W Czaplinku przebudowano lub zburzono wiele wartościowych architektonicznie budowli, co spowodowało widoczne zaburzenia skali oraz proporcji zabudowy wewnętrznych ulic. Rewitalizacją objęto przede wszystkim centralną część miasta. Program skupia się na rewaloryzacji głównych przestrzeni Czaplinka, zapewnieniu nowych przejść pomiędzy ulicami czy też zagospodarowaniu obszaru nad jeziorem. Dodatkowo, w mieście aktywne jest stowarzyszenie zajmujące się tematyką architektury i urbanistyki, co pozwala zaaktywizować mieszkańców i zaangażować ich w działania na rzecz wspólnej przestrzeni miejskiej.

Złocieniec jest małym miastem o wielu walorach przyrodniczych oddalonym od większych ośrodków miejskich. Poprawa przestrzeni w mieście prowadzona jest na różnych płaszczyznach i przy dużym zaangażowaniu lokalnej społeczności. Jednym z przykładowych projektów jest pokrycie malunkami zdegradowanych obiektów, np. murów. W procesie ozdabiania murów, płotów, itp. aktywnie uczestniczą mieszkańcy. Miasto jest przykładem na poprawę jakości przestrzeni przy wysokim zaangażowaniu społeczności.

Trzeci przykład – miasto Moryń – jest przykładem rewitalizacji, w której szczególny nacisk kładzie się na dziedzictwo historyczne i kulturowe. Projekt służy wizualizacji obrazu miasta z okresu średniowiecza, edukacji społeczeństwa, a także podniesieniu atrakcyjności turystycznej.

Podsumowując, rewitalizacja jest ważnym narzędziem służącym rozwojowi miast, które zmagają się z powojenną degradacją terenu. Proces rewitalizacji integruje wiele aspektów (ekonomiczne, społeczne, prawne, organizacyjne, funkcjonalne, urbanistyczne, historyczne, itp.) i jest sposobem na jednoczesne rozwiązanie problemów na szczeblu komunalnym.

5.2 Przykład praktyczny: Schwedt nad Odrą

Zintegrowany Rozwój Miasta pod znakiem zrównoważonych działań budowlanych – cele, programy, projekty

FRANK HEIN

Kierownik Referatu Planowania Przestrzennego

Miasto Schwedt nad Odrą uległo znaczącym zniszczeniom wojennym (ok. 80%) oraz wyludnieniu. Dopiero w latach 60-tych, po założeniu rafinerii ropy naftowej oraz fabryki papieru, miasto doświadczyło ogromnego wzrostu gospodarczego. W następstwie powstał zupełnie nowy ośrodek opierający się na dawnym planie urbanistycznym i rozbudowany o nowe tereny mieszkalne (kompleksy zabudowy mieszkaniowej) jak i towarzyszącą im infrastrukturę społeczną oraz techniczną. W 1980 r. poprzez napływ wyspecjalizowanych pracowników, miasto rozrosło się do liczby 54 000 mieszkańców. Od 1990 r. Schwedt odnotowuje znaczący spadek liczby mieszkańców (2018: ok. 30 000 osób). Do negatywnych konsekwencji niżu demograficznego należą: powstawanie pustostanów, likwidacja ok. 6 000 mieszkań, zalesianie obszarów peryferyjnych czy też powstawanie terenów zabudowy jednorodzinnej w pobliżu centrum miasta. Jednocześnie, stosownie do potrzeb odnawiane są szkoły, przedszkola, instytucje kulturalne oraz infrastruktura komunikacyjna. Rozwój urbanistyczny i gospodarczy możliwe są tylko i wyłącznie przy wykorzystaniu pomocy finansowej ze środków krajowych (np. krajowe regionalne programy przebudowy miast i podnoszenia jakości infrastruktury społecznej, renowacje energetyczne, przebudowa ulic). Przebudowa miasta Schwedt stanowi długofalowe zadanie własne gminy, jednakże nie czas i ilość a jakość odgrywają tutaj główną rolę.

Poza przebudową miasta drugim bardzo udanym modelem działania realizowanym od 2000 r. jest rozwój po obu stronach Odry współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu INTERREG. Poprzez działania w sferze infrastruktury technicznej, turystyki, kultury i natury możliwe jest porozumienie pomiędzy partnerami z Polski i z Niemiec. Schwedt leży na linii komunikacyjnej Berlin-Szczecin. Gospodarka i turystyka to dziedziny, które w szczególności powinny być rozwijane wspólnie z polskimi partnerami i traktowane jako impuls do działania.

5.3 Przykład praktyczny: Gorzów Wielkopolski

Łączy nas woda

JACEK SZYMANKIEWICZ

Zastępca Prezydenta Miasta

Leżące u ujścia Kłodawki do Warty miasto Gorzów Wielkopolski – wówczas Landsberg – założono w 1275 r. Rzeka pełniła ważną dla rozwoju miasta funkcję komunikacyjną, ale też funkcję obronną. Aż do rozpoczęcia wojny trzydziestoletniej Gorzów stanowił ważne centrum gospodarcze. Dopiero w XIX w. podczas intensywnej industrializacji. transport rzeczny uzupełniony został o transport kolejowy. Od lat 30-tych potencjał rzeki wykorzystuje się przede wszystkim w celach rekreacyjnych oraz turystycznych. Niestety w okresie powojennym rzeka uległa zanieczyszczeniu, dopiero w latach 90-tych i przy wsparciu środków unijnych udało się oczyścić Wartę. Dzięki powyższemu rzeka została przywrócona miastu, a na obszarze nadrzecznej rozpoczęto nowe inwestycje. Na Warcie pojawiła się pierwsza prywatna przystań, nowe mosty oraz bulwary. Obecnie przestrzeń nadrzeczna jest miejscem spotkań mieszkańców oraz organizacji licznych wydarzeń kulturalnych. Przy bliższym zapoznaniu się z siecią rzek, nietrudno zauważyć, iż to właśnie woda stanowi element łączący Brandenburgię z Polską i to właśnie woda może być impulsem do wzmocnienia transgranicznej współpracy oraz podniesienia liczby wspólnie prowadzonych działań. Turystyka wodna, żegluga śródlądowa czy też agroturystyka mogą w przyszłości być realizowane wspólnie przez dwa sąsiadujące ze sobą regiony.

5.4 Dyskusja

Dyskusja dotyczyła analizy porównawczej różnic oraz priorytetów w założeniach rozwoju miast. Analiza ta odnosiła się nie tylko do ogólnych przepisów krajowych, ale również do grupy zaprezentowanych – jako przykłady – polskich miast. Jednocześnie podczas rozmowy wyraźnie zarysowały się podobieństwa w kwestii warunków wpływających na rozwój, mimo iż po stronie polskiej warunki te pojawiły się później niż po stronie niemieckiej, dotyczy to np. ujemnego salda demograficznego. Działania poszczególnych partnerów projektu, tak jak zaangażowanie społeczeństwa, odgrywają kluczową rolę w efektywnym rozwoju. Po stronie niemieckiej potrzeba jeszcze wiele pracy, aby mimo zmodyfikowanych struktur gospodarczych zrealizować ideę „miasta krótkich dystansów”. Szczególną uwagę poświęcono programowi INTERREG, który umożliwia współpracę miast nad konkretnymi projektami, a co za tym idzie otwiera możliwości wymiany wiedzy i doświadczeń.

6| Forum tematyczne 3: Witalne Śródmieście

6.1 Wykład

Małe i średnie miasta

Kultura urbanistyczna we wschodnich Niemczech i w Polsce

DR. ALEXANDER TÖLLE

Uniwersytet Europejski Viadrina, Polsko-Niemiecki Instytut
Badawczy w Collegium Polonicum w Słubicach

Poprzez zmianę ustroju w 1989/90 r. obszary śródmiejskie, jako podstawowe obszary działalności samorządów, ponownie znalazły się w centrum zainteresowania społeczeństwa oraz decydentów miejskich. We wschodnich Niemczech oraz w Polsce inwestycje celu publicznego, takie jak np. zachowanie historycznej substancji budowlanej, koncentrowały się przede wszystkim w centrach miast. Jednocześnie próbowano wprowadzić procesy planistyczne stosowane ówczesnie na zachodzie, które niekoniecznie wpisywały się w obraz tradycyjnego europejskiego miasta.

Im więcej ośrodków funkcji mieszkaniowych, usługowych, ekonomicznych i administracyjnych przenoszonych jest do innych części miasta, tym bardziej traci na wartości znaczenie śródmieścia. Centra małych miast konkurować muszą z centrami położonych w pobliżu dużych miast. Dlatego niezwykle istotne jest, aby w ramach planowania, położyć szczególny nacisk na wzmocnienie znaczenia śródmieścia jako podstawowego centrum miasta. Wykreowanie ośrodków o wysokiej jakości mieszkania, pracy, a także stworzenie miejsc lokalnej tożsamości to cele rozwoju małych i średnich miast. Ich realizacja stoi jednakże w konflikcie pomiędzy dominacją centrów dużych miast a postępującą suburbanizacją.

Co wpływa na witalność śródmieścia? Centrum miasta nie jest tylko i wyłącznie ośrodkiem handlu i konsumpcji, a łączy w sobie wiele różnorodnych funkcji. Witalne Śródmieście to miejsce:

- ... pracy lokalnego samorządu z siedzibą administracyjnych, m.in. politycznych czy komunalnych gremiów.
- ...życia publicznego, czyli miejsce spotkań oraz zgromadzeń mieszkańców.
- ...identyfikacji, czyli tożsamości z danym miejscem, jego tradycją oraz zachowaniem ciągłości rozwoju.
- ...zamieszkania różnych grup społecznych.

- ...pracy w instytucjach prywatnych oraz celu publicznego w tradycyjnych, ale też zorientowanych na rozwój branżach.
- ...handlu i konsumpcji, posiadające atrakcyjną ofertę towarów i usług nie tylko dla mieszkańców danej dzielnicy czy innych rejonów miasta, ale również dla odwiedzających.
- ...świadczenia usług kulturalnych i społecznych, obejmujących lokalne instytucje szkolnictwa, kultury, opieki nad osobami starszymi oraz opieki zdrowotnej.

Analizując kulturę planowania przestrzennego w zachodniej Polsce oraz we wschodnich Niemczech, nietrudno zauważyć rozmaite wzorce i godną uwagi różnorodność, także w skali ogólnokrajowej. W Niemczech wykorzystuje się wiele nieformalnych instrumentów planowania przestrzennego, a realizacja planów kwalifikuje się do otrzymania dofinansowania. Dzięki formalnym instrumentom planowania (np. ogólne oraz szczegółowe prawo rewitalizacji) oraz programom dofinansowania (np. Ochrona Zabytków Urbanistycznych, Aktywne Centra Miast i Wsi, Przebudowa Miast), rewitalizacja śródmieści we wschodnich Niemczech znajduje się na zaawansowanym etapie i jest zabezpieczona ze strony finansowej. W Polsce do 2015 r. brakowało przepisów prawnych regulujących kwestię rewitalizacji. Zarządzenia i projekty dotyczące zabudowy, tzw. starówek realizowane były do tej pory głównie w ramach lokalnych planów przestrzennych. Przy czym kształtowanie przestrzeni głównych ciągów komunikacyjnych oraz odnowa budynków użyteczności publicznej stanowiły priorytety tych działań. W polskich miastach duże osiedla mieszkaniowe, tzw. blokowiska również przynależą do przestrzeni publicznej, gdyż przednie działki zostały sprywatyzowane.

Najważniejsze urbanistyczne cele obejmują nie tylko budowlaną rewitalizację i rozwój centrów, ale również ożywienie przestrzeni poprzez realizację koncepcji handlu detalicznego. Konieczne są założenia odnośnie lokalizacji konkretnych funkcji użytkowych (handel, usługi) na obszarze śródmieścia oraz na niecentralnych terenach miasta, a także ograniczenia wykorzystania na cele usługowe obszarów zielonych.

Działania planistyczne na rzecz witalnego śródmieścia...

- opierają się na dążeniu do uzyskania funkcjonalnie zróżnicowanego użytkowania.
- prowadzą do utrzymania aktywnej przestrzeni publicznej, stanowiącej symbol regionalnej tożsamości mieszkańców.
- poprzez istniejące struktury oferują alternatywę dla peryferyjnych terenów mieszkalnych zdominowanych przez zabudowę jednorodziną.
- pozwalają na zachodzący w ramach istniejących struktur rozwój atrakcyjnych dla centrum miasta lokalizacji, takich

jak instytucje kulturalne, ośrodki edukacji, handlu czy też miejsca służące spędzaniu wolnego czasu.

- zapewniają priorytetowe traktowanie kwestii rozwoju centrum miasta na szczeblu komunalnym oraz w wyższych strukturach administracyjnych.

6.2 Przykład praktyczny: Beeskow

Wprowadzić zmiany

FRANK STEFFEN

Burmistrz

W mieście Beeskow opracowano wiele dokumentów planistycznych regulujących rozwój śródmieścia. Należą do nich zarówno Koncepcja Zintegrowanego Rozwoju (Beeskow 2035), jak i Koncepcja Przebudowy Miasta, które są na chwilę obecną aktualizowane. Dzięki wspomnianym dokumentom, możliwa jest efektywna lokalizacja konkretnych funkcji w wybranych częściach miasta. Przykładowo, atrakcyjne obiekty sportowe powinny być sytuowane na obszarach sportu i rekreacji. Wyspa Spreeinsel, na której znajduje się Zamek Beeskow będzie dalej rozwijana jako obiekt kulturalny oraz teren służący spędzaniu wolnego czasu. Dla obszaru centrum miasta opracowano Koncepcję Handlu Detalicznego, która określa jakiego typu usługi handlowe są odpowiednie dla śródmieścia. Dzięki tej koncepcji gospodarczy rozwój centrum Beeskow otrzyma priorytet w stosunku do konkurencyjnych zewnętrznych obszarów miasta.

6.3 Przykład praktyczny: Zielona Góra

Historyczne Śródmieście Zielonej Góry

MAŁGORZATA MAŚKO-HORYZA
Kierownik Biura Urbanistyki i Planowania

IZABELA CIESIELSKA
Miejski Konserwator Zabytków

Miasto Zielona Góra jest jedną ze stolic województwa lubuskiego i jednocześnie siedzibą Urzędu Marszałkowskiego. Zieloną Górę zamieszkuje ok. 135.000 mieszkańców. Miasto posiada zróżnicowaną strukturę urbanistyczną. Poza historycznym śródmieściem, charakterystyczne dla Zielonej Góry są skoncentrowane wokół dawnych

wsi osiedla mieszkaniowe. W okresie powojennym jednym z podstawowych wyzwań rozwoju miasta było dostosowanie istniejącej tkanki miejskiej i sieci komunikacyjnej do zmieniających się środków transportu oraz towarzyszącej im infrastruktury. W latach 70-tych podjęto pierwszą ważną decyzję dotyczącą śródmieścia i zamieniono płytę rynkową w ciąg pieszy. Dzięki temu projektowi centrum uległo znacznemu ożywieniu, jednakże zachodzące procesy suburbanizacji i ich negatywne skutki wpłynęły na pojawienie się nowych wyzwań rozwoju. Aby zatrzymać proces wyludniania się centrum miasta zarządzono 50% udział miasta w finansowaniu remontów śródmiejskich kamienic. Ponadto, rozbudowano ofertę kulturalną, uporządkowano publiczne place, a także zaplanowano udogodnienia dla rodzin. Ważnym aspektem decydującym o atrakcyjności centrum miasta są tradycje winiarskie oraz związane z nimi wydarzenia. Przedsiębiorcy stworzyli z zielonogórskich winnic ważną wizytówkę i element promocyjny miasta. Na historycznym Wzgórzu Winnym znajdują się obecnie Palmiarnia, tereny rekreacyjne czy punkt dystrybucji win. Dawny obiekt przemysłowy – Manufaktura Wyrobów Wełnianych – znajdujący się tuż przy Wzgórzu, zaadaptowany został na centrum handlowe. Jednakże ożywienie śródmieścia to nie jedyny cel dotyczący rdzenia Zielonej Góry. Kolejną niezwykle istotną kwestią jest zachowanie balansu pomiędzy działaniami urbanistycznymi a konserwatorskimi. Tematyka zachowania historycznej zabudowy nie zawsze towarzyszyła podejmowaniu ważnych decyzji w mieście. W 1969 oraz w 1980 roku przebite zostały główne arterie komunikacyjne

Zielonej Góry. Nowa sieć komunikacyjna ułatwia transport w mieście do dnia dzisiejszego, niestety w celu stworzenia przebieg głównej drogi, konieczne było wyburzenie budynków o wysokiej wartości architektonicznej.

6.4 Dyskusja

Dyskusja dodatkowo potwierdziła istnienie licznych podobieństw pomiędzy miastami leżącymi po obu stronach Odry i Nisy, zwłaszcza w kwestiach dążenia do zachowania historycznej substancji budowlanej. Po stronie polskiej nowym instrumentem planowania przestrzennego są lokalne programy rewitalizacji, które poprzez poczucie tożsamości i rosnący szacunek mieszkańców dla historycznej zabudowy, sprzyjają działaniom w sferze publicznej. W niemieckich miastach już od wielu lat kwestia rewitalizacji zachowanych historycznych części zabudowy stanowi główny filar polityki miejskiej. Jednakże, mimo dotychczas znacząco ograniczonych możliwości sterowania polityką oraz planowaniem przestrzennym na szczeblu komunalnym, to właśnie polskie miasta sprawiają wrażenie o wiele bardziej tętniących życiem niż porównywalne miasta niemieckie. Punkt ten stanowił główny przedmiot dalszej dyskusji.

7| Program wieczorny

REINER KNEIFEL-HAVERKAMP

Kierownik Referatu ds. Europy w Ministerstwie
Sprawiedliwości, Europy i Prawa Konsumentckiego
Brandenburgii

Pan Kneifel-Haverkamp w swoim słowie powitalnym podkreślił ogromne znaczenie współpracy z polskimi województwami partnerskimi oraz z ich urzędami dla realizacji zadań polityki regionalnej Brandenburgii, a następnie krótko przedstawił rozwój oraz szeroki zasięg tej kooperacji. Przedstawiciel Ministerstwa szczególnie docenił wkład sympozjum we wdrażanie Wspólnej Koncepcji Rozwoju polsko-niemieckiego obszaru powiązań. Na zakończenie pan Kneifel-Haverkamp wskazał na ogromną wartość polsko-niemieckiej wspólnoty dla sukcesu projektu, jakim jest wspólna Europa.

RADOSŁAW BRODZIK

Dyrektor Biura Współpracy Zagranicznej i Europejskiej
Współpracy Terytorialnej Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Lubuskiego

Pan Brodzik w swojej przemowie podkreślił znaczenie współpracy pomiędzy województwem lubuskim a krajem związkowym Brandenburgii na płaszczyźnie regionalnej, jednocześnie doceniając ogromny wkład symposium w pogłębianie polsko-niemieckiego partnerstwa.

RENÉ WILKE

Prezydent Miasta Frankfurt nad Odrą

Prezydent miasta Frankfurt nad Odrą – René Wilke – przedstawił zgromadzonym wyzwania, ale też szanse Frankfurtu, wiążące się z transgraniczną współpracą z Słubicami. Ze względu na rosnącą funkcjonalną sieć powiązań obszaru, konieczne jest stworzenie przez te dwa sąsiadujące miasta wspólnej strategii rozwoju. Na podstawie konkretnych projektów oraz doświadczeń, mówca krótko zaprezentował transgraniczną współpracę oraz docenił wkład sympozjum w efektywną wymianę doświadczeń na szczeblu komunalnym.

8| Wycieczki specjalistyczne

Drugiego dnia wydarzenia odbyły się dwie wycieczki specjalistyczne, jedna po stronie zachodniej - do niemieckich miast i druga po stronie wschodniej - do polskich miast. W poszczególnych miastach uczestnicy zostali oprowadzeni przez specjalistów z dziedziny planowania przestrzennego, poznając w praktyce przykłady zaprezentowane dnia pierwszego. Szczególną uwagę poświęcono Frankfurtowi nad Odrą, który stanowił punkt początkowy obu tras.

8.1 Wycieczka specjalistyczna Wschód

Frankfurt (Oder)

STEFAN RÄTZEL, Referat Budownictwa/Planowania
Przestrzennego

Pierwsza trasa we Frankfurcie nad Odrą poświęcona została rozwojowi śródmieścia znajdującego się w bezpośrednim sąsiedztwie Odry. Szczególną uwagę przeznaczono odbudowie dużego kościoła oraz jego urbanistycznego otoczenia, które zostały zniszczone w 1945 r. Następnie skoncentrowano się na kwestii zlokalizowania Starego Miasta oraz nowopowstałej promenady na wybrzeżu Odry. W tym miejscu znajduje się również dawny punkt kontroli granicznych. Rozwiązanie to otwiera spojrzenie na polskie wybrzeże rzeki i sytuację w Słubicach. Tematem kończącym wycieczkę był rozwój „magistrali”, jako głównego sektora usług w mieście.

Krosno Odrzańskie

MAREK CEBULA, Burmistrz

W położonym ok. 40 km od granicy Krośnie Odrzańskim, burmistrz miasta przybliżył uczestnikom rozważania dotyczące odbudowy spalonego w 1945 r. i praktycznie nieużytkowanego śródmieścia. Znajdujące się w dawnym zamku muzeum stanowi podstawę wiedzy o rozwoju miasta od jego początków. Burmistrz przedstawił również aktualne plany rozwoju północnej części miasta, która to po 1945 r. stała się obszarem priorytetowym dla mieszkańców Krosna.

Zielona Góra

MAŁGORZATA MAŚKO-HORYZA, Kierownik Biura Urbanistyki i Planowania oraz IZABELA CIESIELSKA, Miejski Konserwator Zabytków

W charakteryzującej się historyczną strukturą i jednocześnie dynamicznie rozwijającej się Zielonej Górze, przedmiot wycieczki stanowiło przede wszystkim śródmieście, ale też rozwój instytucji kulturalnych, otaczającej ich przestrzeni publicznej, a także starań miasta, aby zmodernizować i podnieść znaczenie centrum. Zakończenie wycieczki miało miejsce na Wzgórzu Winnym, na którym znajduje się Palmiarnia, będąca symbolem i wizytówką miasta.

8.2 Wycieczka specjalistyczna Zachód

Frankfurt (Oder)

TORSTEN BOCK, Kierownik Referatu ds. Rozwoju Miasta / Planowania Miasta

Głównym punktem drugiej trasy wycieczkowej we Frankfurcie nad Odrą była południowa część śródmieścia. Na początku uczestnicy zapoznali się z zabudową Kießlingbauten am Anger. Aby zaprezentować spektrum funkcji centrum miasta, dalsza trasa prowadziła do, m.in. budynków prokuratury, zajezdni tramwajowej oraz do placu Europaplatz i znajdującego się na nim budynku Uniwersytetu Europejskiego Viadrina – Gräfin-Dönhoff-Gebäude. Temat kończącym rundę stanowiły historia oraz znaczenie kościoła mariackiego i ratusza.

Eisenhüttenstadt

MICHAEL REH, Referat Zarządzania Gospodarką, Dział Rozwoju Infrastruktury

W ratuszu leżącego w pobliżu polsko-niemieckiej granicy miasta – Eisenhüttenstadt, uczestnicy zapoznali się z historią ośrodka. Priorytety rozwoju po zmianie ustroju politycznego oraz należące do nich koncepcja przebudowy miasta oraz koncepcja rozwoju zabudowy mieszkaniowej, zaprezentowane zostały przy pomocy modelu miasta. Dopasowanie struktur Eisenhüttenstadt do celów polityki miejskiej oraz zmieniających się uwarunkowań, jak np. tendencje demograficzne, wyznaczały dalsze kierunki rozwoju. Podczas trasy wycieczkowej uczestnicy mieli okazję obejrzeć, m.in. kompleksy mieszkaniowe, które odzwierciedlają architekturę z czasów DDR oraz historię urbanistyczną lat 50-tych i 60-tych.

Beeskov

KERSTIN BARTELT, Kierownik Referatu Budownictwa oraz
Zastępca Burmistrza

KERSTIN MÜLLER, Specjalistka ds. Rewitalizacji i Renowacji

Miasto Beeskov charakteryzuje zabudowa o wysokiej wartości historycznej. Zaliczają się do niej m.in.: najstarszy dom w mieście (powstały w 1478 r.), zabudowania ulicy Berliner Str. (powstałe na przełomie XVII/XVIII w.) oraz biblioteka miejska (założona w 1878 r.). To małe miasto o bogatej architekturze stoi przed wieloma wyzwaniami, przede wszystkim w kwestii renowacji oraz zmiany funkcji budynków. Po zapoznaniu się z tematyką historycznych struktur miasta, uczestnicy udali się do Kościoła Mariackiego zbudowanego w okresie 1370-1511. Interesującym punktem wycieczki było wejście na wieżę kościoła i obejrzenie obiektu z najwyższego miejsca w budowli.

Fürstenwalde/Spree

CHRISTFRIED TSCHPE, Kierownik Referatu ds. Rozwoju Miasta

Na zakończenie wycieczki specjalistycznej „zachód”, uczestnikom przybliżono historię rozwoju miasta Fürstenwalde. W mieście znajduje się wiele działek powojennych, którym nadano nowe funkcje. W wyniku licznych zniszczeń wojennych, miasto potrzebowało wielu nowych mieszkańców. Zapotrzebowanie pokryto rewitalizując dawne koszary. W trakcie trasy wycieczkowej zaprezentowano uczestnikom efekty tego interesującego projektu. Również centrum miasta znacząco ucierpiało w trakcie wojny. W ramach odbudowy w czasach DDR, zaprojektowano nowe osiedle w odniesieniu do założeń Karty Ateńskiej.

9| Wnioski

Dwudniowe sympozjum składające się z części konferencyjnej oraz z wycieczek zostało bardzo pozytywnie przyjęte przez uczestników i ocenione na 1,5 stopnia, w skali, w której 1 to najwyższa nota, a 5 – najniższa. Szczególnie wysoko oceniono udział podobnej liczby referentów i uczestników z obu państw oraz zaprezentowanie takiej samej liczby przykładów z polskich, co z niemieckich miast. Program cechowały różnorodność zagadnień oraz interesujący dobór tematyki. Dyskusje, które odbyły się po poszczególnych forach tematycznych, oceniono jako interesujące oraz dobrze poprowadzone. Również przerwy służyły wymianie doświadczeń pomiędzy uczestnikami. W szczególności doceniono tłumaczy, którzy część konferencyjną tłumaczyli symultanicznie, a program wieczorny oraz wycieczki – konsekwentnie.

Uczestnicy zaproponowali, aby podobne wydarzenia, organizowane w przyszłości prowadzić w sposób bardziej interaktywny, np. poprzez podział uczestników na mniejsze grupy, co umożliwiłoby jeszcze intensywniejszą wymianę doświadczeń pomiędzy przedstawicielami różnych miast. Wskazano również na potrzebę zaplanowania większej ilości czasu na dyskusje.

Uczestnicy byli bardzo zadowoleni z ogólnej organizacji sympozjum. Jednakże za niewystarczające uznano wyżywienie (dwie przerwy kawowe, brak ciepłego posiłku) oraz brak zarezerwowanych miejsc parkingowych.

W ramach ankiety, uczestnicy mieli również możliwość, zaproponowania zagadnień, które mogłyby być częścią wydarzeń organizowanych przez Ministerstwo w przyszłości.

Do tych zagadnień należą:

- Intensywniejsza wymiana wiedzy i doświadczeń z Polską
- Planowanie z uwzględnieniem dostępności dla wszystkich (np. osoby niepełnosprawne, osoby starsze)
- Zagospodarowanie przestrzeni komunikacyjnych
- Restauracja obiektów
- Prężnie funkcjonujące miasta
- Format „regionalnie“
- Postępowanie z zabudową modernistyczną
- Mieszkanie w śródmieściu, nowe koncepcje
- Partycypacja społeczna
- Negatywne skutki zmian demograficznych (depopulacja, starzenie się społeczeństwa, suburbanizacja)
- Struktury administracyjne w Polsce i w Niemczech oraz w konkretnych regionach

Symposium wskazało na ogromne zainteresowanie dotyczące fachowej wymiany doświadczeń w dziedzinie rozwoju miast na szczeblu lokalnym i regionalnym. Jednocześnie należy podkreślić, iż uwarunkowania rozwoju miast w Polsce i w Niemczech nie różnią się współcześnie tak bardzo, jak przed laty. Związane jest to z lepszym rozwojem gospodarczym (wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz ustanowienie strefy Schengen) oraz z rosnącą funkcjonalną siecią powiązań pomiędzy państwami. Wyzwania takie jak zmiany demograficzne, digitalizacja, przebudowa obszarów wiejskich, które utraciły swoją tradycyjną strukturę, czy też rosnąca atrakcyjność dużych miast dotyczą w równej mierze miasta polskie, jak i niemieckie. Mimo różnych systemów prawnych, intensywniejsza wymiana doświadczeń przyczyniłaby się w obu państwach do dalszego efektywnego rozwoju miast.

Liczne partnerstwa zawarte pomiędzy polskimi, niemieckimi (i innymi) miastami stanowią doskonałą bazę do rozszerzenia i intensyfikacji wymiany doświadczeń w tematyce rozwoju miast na płaszczyźnie komunalnej. Tego typu inicjatywa mogłaby zostać podjęta i rozwinięta we współpracy z Ministerstwem ds. Europy.